

Raadspanel Evaluatie nieuwe werkwijze raad – verslag 25 aug. 2021

Coendersborg, 10.30 – 13.00 uur

Deelnemers:

- *Mirjam Wijnja, GroenLinks*
- *Rik van Niejenhuis, PvdA*
- *Koosje van Doesen, D66*
- *Wim Koks, SP*
- *Jasper Boter, VVD*
- *Peter Rebergen, ChristenUnie*
- *Kirsten de Wrede, Partij voor de Dieren*
- *Herman Pieter Ubbens, CDA*
- *Hans Moerkerk, 100% Groningen*
- *René Stayen, Stadspartij*
- *Steven Bosch, Student & Stad*

Toehoorders:

- *Hans Sietsma, voorzitter commissie werkwijze raad*
- *Josine Spier, raadsgriffier*
- *Wolbert Meijer, raadsadviseur (verslag)*

Gespreksleider:

- *Jasper Loots (jasperloots.nl)*

Inleiding

De nieuwe werkwijze van de raad wordt nu een jaar gehanteerd. Afgesproken is deze vóór de raadswisseling te evalueren, op basis daarvan door te ontwikkelen en zo te komen tot een nieuw Reglement van Orde waar de nieuwe raad mee aan de slag kan. De evaluatie heeft plaatsgevonden door middel van een enquête onder alle raadsleden en gesprekken met diverse betrokkenen (o.a. vertegenwoordigers van het college van B&W). Om de uitkomsten van deze evaluatie te duiden en verbetervoorstellen te bespreken is gekozen voor een panelgesprek met vertegenwoordigers van alle fracties. Gezien de beperkt beschikbare tijd stelt de gespreksleider voor om niet de enquête vraag voor vraag bij langs te lopen, maar het gesprek op een wat hoger abstractieniveau te clusteren rond de fases van het BOB-model: beeldvorming – oordeelsvorming (hier: meningsvorming) – besluitvorming, plus aandacht voor het politieke vragenuur. Andere zaken die van belang worden geacht komen daarbij vanzelf ter sprake.

Duiding

Beeldvormende sessies

De insteek van de nieuwe werkwijze was onder andere om als raad meer regie te krijgen op de informatiefase. Vanuit het panel wordt geconstateerd dat de evaluatie hier danig vertroebeld wordt door de coronacrisis. Met name het meer en anders betrekken van inwoners is niet uit de verf gekomen. Het idee was o.m. een gonzend stadhuis, waar inwoners zich mengen onder de raadsleden die van sessie naar sessie gaan, met hen in gesprek gaan dan wel zich presenteren via 'marktkramen' of iets dergelijks. Dit kon helaas nog niet worden geëffectueerd, maar blijft wel een

lonkend perspectief. Opgemerkt wordt dat er ook dingen wel goed zijn gegaan, zoals sessies met bewoners zoals in Rode Haan.

Wat volgens sommigen nog verbetering behoeft is het vormen van 'treintjes': op basis van de lange termijn agenda onderwerpen clusteren die bij elkaar horen en bij belangrijke onderwerpen tijdig een proces uitlijnen van meerdere sessies richting besluitvorming. Hier ligt een taak voor de agendacommissie, die daarvoor een LTA nodig heeft op basis waarvan je echt tijdig zulke 'treintjes' kunt opstellen. In een parallel project wordt aan de doorontwikkeling en verbetering van de LTA (zowel qua vorm als qua proces) gewerkt.

Veel beeldvorming wordt vanuit het college vormgegeven, waarbij er nogal eens sprake is van herhaling van wat al in de stukken staat of in een eerdere sessie is gemeld/besproken. Hier is meer kritische toetsing door de agendacommissie nodig, op basis van een goed contact met de organisator/initiator van een sessie: is er echt iets nieuws te melden, heeft de sessie toegevoegde waarde en waarom dan? Als m.b.t. een reeds geplande sessie blijkt dat er nog weinig nieuws te melden valt, moet de agendacommissie overwegen of de sessie wel moet doorgaan. Opgemerkt wordt dat ook het niet door laten gaan van een sessie een politieke beslissing kan zijn, of op zijn minst zo kan worden beleefd. Het blijft belangrijk dat de agendacommissie (géén politiek orgaan) transparant en met argumentatie communiceert over zijn beslissingen. Verder zijn er sessies met (te)veel 'zenden' vanuit de organisatie, terwijl een meer vraag-gerichte opzet beter zou zijn. Het is goed als de voorzitter van zo'n sessie in overleg gaat over de positie van raadsleden tijdens zo'n sessie. Goed om te melden dat ook van meerdere kanten tevredenheid over de sessies wordt uitgesproken.

Het zou goed zijn als er meer interactie zou komen tussen de fracties en de agendacommissie. De agendacommissie heeft weinig tijd om tot besluitvorming te komen (vergadert op woensdag begin van de middag en krijgt agenda pas dinsdag eind van de middag). Goed als fracties de besluiten van de agendacommissie (bijv. mbt tot wel/niet agenderen) kritisch doornemen en daar evt. op reageren. Bij sommigen is de rol en positie van de agendacommissie, en annex daaraan de gehanteerde werkwijze, niet geheel duidelijk. Er is behoefte aan spelregels, en duidelijkheid over de mogelijkheden van fracties, bijv. ook: wat te doen in geval van conflict tussen fractie en agendacommissie?

Er wordt doorgesproken over de status van beeldvormende sessies, en of er ook tussenvormen tussen beeld- en meningsvormende sessies mogelijk moeten worden gemaakt. De agendacommissie loopt soms aan tegen de vraag geheim of openbaar, sommige sessies zijn intern, het college heeft soms behoefte aan brainstormsessies. Er wordt gewaarschuwd voor schimmige tussenvormen en de schijn van achterkamertjespolitiek. Alles zou openbaar moeten zijn, tenzij er reden is om expliciet geheimhouding op te leggen. Aan de andere kant is er ook begrip voor de behoefte om zonder derden erbij van gedachten te wisselen, zonder dat wat besproken wordt geheim is.

Meningsvormende sessies

De beschikbare tijd wordt als een knelpunt ervaren in het nieuwe model. Bij het commissiestelsel had je meerdere onderwerpen in één commissie en kon je wat met de tijd spelen: als het ene onderwerp uitliep, nam je wat minder tijd voor het andere. Geopperd wordt om iets van dat 'harmonica-idee' in te brengen in het nieuwe stelsel, dat je iets flexibeler met de tijden kunt omgaan, dat een onderwerp wat kan uitlopen en een volgend onderwerp dus wat later begint en wat minder tijd over houdt. Ook lijkt – in tegenstelling tot vroeger – bij de nieuwe werkwijze elk onderwerp even belangrijk. Je zou meer moeten variëren qua ingeplande tijd per sessie.

Geconstateerd wordt dat de vergaderstijl nog altijd 'old school' is, namelijk een rondje woordvoeringen met een reactie van het college. Er zou volgens sommigen meer geëxperimenteerd moeten worden met een vrije bespreking, met alle ruimte voor onderling debat. Aan de andere kant wordt opgemerkt dat woordvoeringen het voordeel hebben dat – naar elkaar maar ook naar burgers toe – heel duidelijk wordt wat elke partij van een onderwerp vindt. Zo'n rondje is wellicht wat saai, maar het gaat – wordt gesteld – toch niet om entertainment maar om uitwisseling van standpunten ten behoeve van uiteindelijke besluitvorming. Wellicht is een tussenvorm denkbaar, waarbij alle fracties eerst (korter dan anders) de ruimte krijgen hun standpunt kenbaar te maken, waarna vervolgens op een paar saillante punten nog ruimte is voor debat. Anderen willen echter alle ruimte houden om zelf te bepalen wanneer, hoe en met wie ze in debat gaan, zonder dat een voorzitter daarop stuurt.

Nog altijd wordt geconstateerd dat er teveel technische vragen worden gesteld, en dat het college te veel tijd krijgt / neemt om op de gedachtewisseling tussen de fracties te reageren dan wel een uitgebreide inleiding uit te spreken waarin de voorstellen nog eens worden uitgelegd, in plaats van direct op de gestelde vragen in te gaan. Verder wordt gesignaleerd dat parallelsessies niet altijd echt parallel lopen, maar dat er sprake is van overlap, waardoor het lastig wordt om te schakelen tussen de beide vergaderzalen. Tot slot moet genoteerd worden dat een enkeling toch wel graag terug zou willen naar het commissiestelsel.

Besluitvormende raad

De keuze tussen óf een hamerraad óf een raadsvergadering waarin de discussies nog eens worden overgedaan wordt door het panel als te rigide ervaren. De raadsvergadering blijft het hoogste platform, waar bepaalde onderwerpen (maar zeker niet alle!) nog een keer moeten kunnen worden besproken. Soms wordt er geredeneerd vanuit de gedachte dat in het nieuwe stelsel de raadsvergadering puur een hamerraad is, en dat is niet de bedoeling.

Er wordt nogal eens onduidelijkheid ervaren vanuit de voorzitter m.b.t. de status van agendapunten. Bij conformstukken + motie wordt geregeld een complete discussie toegestaan, terwijl het beperkt zou moeten blijven tot een toelichting van de motie, een reactie vanuit het college en vervolgens stemverklaringen + stemming. Een bijkomend probleem is dat moties toch nog vaak (te) laat worden aangeleverd, waardoor vooroverleg tussen fracties niet meer goed mogelijk is; bij op tijd aangeleverde moties komt de reactie van andere fracties meer dan eens erg laat.

Politiek vragenuur

Gesteld wordt dat dit een leuk instrument is waar meer tijd voor genomen zou moeten worden. De gedachte leeft dat dit ook moties vreemd zou kunnen voorkomen. Aan de andere kant wordt ook geconstateerd dat er nog erg veel detailvragen worden gesteld. Het vragenuur was bedoeld als vervanger zowel van de rondvraag in commissies en raad als van het actualiteitendebat. Van debat komt het echter nauwelijks, veel vragen zijn aan het college gericht, de detailvragen lokken ook geen discussie uit, er is ook weinig tijd voor debat en woordvoerders van andere fracties zijn vaak niet aanwezig. In alle eerlijkheid moet ook worden gezegd dat het ook een publiciteitsinstrument is.

Verdieping m.b.v. stellingen in de Mentimeter

De commissie werkwijze heeft een aantal punten/voorstellen aangeleverd die wellicht behulpzaam kunnen zijn bij de doorontwikkeling van de nieuwe werkwijze. Aan de hand daarvan zijn een aantal stellingen opgesteld waarbij via de mentimeter het draagvlak onder het panel wordt gepeild. Aan de hand van de uitslag wordt per stelling doorgesproken

De agendacommissie moet op basis van de LTA de bespreking van grotere onderwerpen een half jaar vooruit inplannen

Ben ik voor: 40 %

Ben ik voor, mits: 60 %

Ben ik tegen: 0 %

Uit de bespreking blijkt dat dit het uitgangspunt zou moeten zijn, zonder dat het af te dwingen valt. Er staat ook niet dat de planning niet meer gewijzigd kan worden. Men vindt het te mager als de planning alleen maar per kwartaal gaat, het zou preciezer moeten (per maand).

Agendacommissie moet strenger toetsen op relevantie/noodzaak van verzoeken om informatiebijeenkomsten van het college (wel/niet/later inplannen)

Ben ik voor: 80 %

Ben ik voor, mits: 0 %

Ben ik tegen: 20 %

Vanuit de tegenstemmers wordt aangegeven dat men huiverig is voor een te grote rol voor de agendacommissie. College kan zijn eigen redenen hebben om een sessie aan te bieden, en je moet als raadslid zelf kunnen besluiten of je er wel of geen behoefte aan hebt. Daartegenover wordt opgemerkt dat er soms sessies zijn waar maar 3 of 4 mensen naar toe komen; dat kan ook niet de bedoeling zijn.

Agendacommissie moet proactief beeldvormende sessies met 'derden' inplannen (hoorzitting, expertmeeting, schouw, inwonersgesprek, etc.)

Ben ik voor: 70 %

Ben ik voor, mits: 30 %

Ben ik tegen: 0 %

Hierbij wordt aangetekend dat ook fracties zelf moeten aangeven waar ze behoefte aan hebben.

Inwoners e.a. bij grote dossiers de mogelijkheid bieden een week voorafgaand aan de meningsvorming het woord te voeren / mee te spreken

Ben ik voor: 82 %

Ben ik voor, mits: 18 %

Ben ik tegen: 0 %

Aangegeven wordt dat je hiermee laat zien dat je insprekers serieus neemt, en het geeft je ook de mogelijkheid om in de tussenliggende week nog mensen te benaderen. Die tussenliggende week is dus wel belangrijk, niet kiezen voor inspraaksessie en dan aansluitend de meningsvorming. Vanuit de 'mitsen' wordt aangegeven dat de inspraak niet gecombineerd moet worden met de beeldvorming (toelichting vanuit organisatie). Gevraagd wordt of de agendacommissie dan moet bepalen wat grote dossiers zijn. Fracties kunnen hierin ook het initiatief nemen richting agendacommissie. Belangrijk dat fracties besluitenlijst agendacommissie bespreken en daar evt op reageren.

Eén keer per jaar een 'schouw / gesprek' in elk van de 7 wijken / dorpen om problemen, ideeën en wensen op te halen

Ben ik voor: 55 %

Ben ik voor, mits: 36 %

Ben ik tegen: 9 %

Aangegeven wordt dat je wel moet aansluiten bij wat speelt, en dat 1x per jaar misschien wat veel is.

Strenger selecteren op agenderen aantal besprekonderwerpen – daar dan ruim de tijd voor nemen

Ben ik voor: 0 %

Ben ik voor, mits: 40 %

Ben ik tegen: 60 %

Hoewel er af en toe nog wel eens een stuk wordt geagendeerd waarvan niet duidelijk is waar het over zou moeten gaan, wordt er toch nu al behoorlijk streng geselecteerd en gaan er heel veel stukken ter kennisname dan wel conform. Het gaat ook niet om het aantal onderwerpen, maar om het 'hoe' van de bespreking: het goede gesprek. Aangegeven wordt dat wel of niet agenderen ook een politieke keus is. De agendacommissie doet echter zijn best om er zo objectief mogelijk naar te kijken en met alle (ook minderheids-) belangen rekening te houden.

Een agenderingsverzoek moet door minimaal twee fracties ingediend worden om door de agendacommissie te worden besproken

Ben ik voor: 0 %

Ben ik voor, mits: 11 %

Ben ik tegen: 89 %

Het panel vindt dat ook kleine fracties met thema's die anderen minder belangrijk vinden de kans moeten krijgen om hun onderwerpen op de agenda te krijgen. De voorgestelde regel zal ook niet werken omdat er altijd schijnroutes mogelijk zijn (een tweede fractie zal altijd gevonden worden uit pure solidariteit). De agendacommissie moet echt niet alle verzoeken honoreren, maar een serieuze, onderbouwde aanvraag verdient op zijn minst een serieuze bespreking door de agendacommissie.

Er moeten heldere criteria komen aan de hand waarvan verzoeken voor het vragenuur consequent worden getoetst

Ben ik voor: 55 %

Ben ik voor, mits: 0 %

Ben ik tegen: 45 %

De voorstanders achten dit nodig om alles binnen het uur te houden en ook nog wat debatmogelijkheden te bieden. De tegenstanders vinden dat het een 'free format' moet blijven, een podium waar ieder die wil zijn punt moet kunnen maken. Ook zou je het met criteria veel te ingewikkeld maken. Toetsing aan criteria mag in ieder geval niet vertragend werken.

Bij vragenuur moet duidelijk benoemd worden welke vragen voor het college zijn en welke voor onderling debat

Ben ik voor: 45 %

Ben ik voor, mits: 27 %

Ben ik tegen: 27 %

Er is domweg te weinig tijd voor een echt debat, als je vragen gaat aanduiden als 'voor onderling debat' zet je een deur open die je niet wilt openzetten. Als fracties echt debat wensen, kunnen ze beter een agenderingsverzoek indienen. Een kort debatje in het vragenuur moet wel kunnen. Daarbij moeten andere fracties ook kunnen reageren op vragen die in eerste instantie voor het college zijn bedoeld. Voorstanders geven aan dat het in deze stelling vooral gaat om de wens van de vragensteller helder te krijgen.

Meningsvormende bijeenkomsten moeten vaker – een of twee weken later – worden voortgezet (in plaats van naar raadsvergadering)

Ben ik voor: 20 %

Ben ik voor mits: 10 %

Ben ik tegen: 70 %

Volgens sommigen gaat deze stelling weer uit van de gedachte van een hamerraad. Verder wordt er op gewezen dat deze werkwijze vertragend werkt, de voortgang van projecten is ook vaak in geding, gaat vaak al zo traag. Voortzetten in een volgende meningsvormende sessie zou niet vaker moeten, maar alleen als dat nodig is, het moet een uitzondering blijven. In sommige gevallen zou het helpen als je wat flexibeler omgaat met de tijd, vaak is er niet een heel nieuwe sessie nodig, maar hooguit een kwartiertje uitloop, en zou je daar dan beter voor kunnen kiezen. Als echt een tweede ronde nodig blijkt, zou je ook nog kunnen kiezen voor sessie op de dag van de raad, zodat besluitvorming toch in de geplande raad kan plaatsvinden. Besluitvormingsproces moet niet te lang duren. Opgemerkt wordt nog dat er in de planning (LTA) meer ruimte zou moeten worden ingebouwd voor het besluitvormingsproces. Verder de vraag of de raad toch niet nog te veel college-volgend is; zou je als raad niet zelf moeten bepalen wanneer je de tijd rijp vindt voor besluitvorming?

Stukken die in meningsvorming uitputtend zijn behandeld komen alleen bij uitzondering (niet als regel) als bespreekstuk in de raadsvergadering

Ben ik voor: 50 %

Ben ik voor, mits: 30 %

Ben ik tegen: 20 %

De vraag blijft wat 'uitputtend' is, en wie dat bepaalt. Gesteld wordt dat zoals het nu geformuleerd staat het al gebeurt. Voorstanders zouden het nog wel scherper willen: als de standpunten duidelijk zijn, zou meteen stemming moeten plaatsvinden. Anderen vinden het prima zoals het nu gaat.

Moties bij conformstukken en collegebrieven in principe altijd eerst in een meningsvormende sessie (in raad alleen stemverklaring en stemming)

Ben ik voor: 63 %

Ben ik voor, mits: 0 %

Ben ik tegen: 38 %

Als moties eerder worden besproken, biedt dat ruimte voor schifting (college kan toezegging doen, waardoor motie kan worden ingetrokken, of intrekken als er te weinig draagvlak blijkt) en voor bijstelling (college kan leven met motie als hij iets anders wordt geformuleerd). Je kunt dan in de raad meteen overgaan tot stemverklaring en stemming. Overigens zullen er ook altijd moties ingediend worden zonder draagvlak, alleen om aandacht te genereren, en dat moet mogelijk blijven. Tegenstanders betogen dat moties doorgaans voortkomen uit meningsvormende sessie, en dat nog een keer apart bespreken weinig zin heeft.

Als meerdere fracties afzonderlijke moties hebben aangekondigd bij een collegebrief kan het als discussiestuk in de raadsvergadering worden geagendeerd

Ben ik voor: 89 %

Ben ik voor, mits: 0 %

Ben ik tegen: 11 %

Geen verdere bespreking hierover.

Algemene punten / nabranders

Een achterliggende gedachte bij het nieuwe systeem was ook dat je als fractie niet overal bij hoeft te zijn, maar dat je je speerpunten kiest. Eventueel kun je op andere punten je gedachten meegeven aan een andere fractie. Duidelijk is dat hier ook een cultuuraspect meespeelt: je doet wat anderen ook doen... Als meer fracties sessies laten schieten, wordt dit vanzelf nagevolgd. Het moet inslijten.

Voorzitters vinden het lastig om te besluiten of de discussie voldoende is gevoerd of dat er een nieuwe meningsvormende sessie nodig is.

Planning blijft een lastig ding in het nieuwe systeem, vooral voor woordvoerders die vaak maar één onderwerp hebben.

Een fractie oppert om nog eens na te denken over het relateren van de spreektijd aan de grootte van de fractie.

Duidelijk is dat de voorzitters een cruciale rol spelen, ook de voorzitter van de raad. Ze moeten goed worden betrokken en getraind.

De wens wordt geuit om in het RIS een menu te maken met verslagen van alle gremia, zodat deze snel te vinden zijn.

Gewaarschuwd wordt voor al te subjectieve voorzitters. Ze moeten niet gaan sturen op debatten.

Er wordt op gewezen dat het bij de nieuwe werkwijze niet alleen gaat om structuur, maar ook om cultuur. Dingen moeten wennen, inslijten, groeien. Belangrijk om het gesprek hierover met elkaar te blijven voeren.

De vinger wordt gelegd bij de ongeschreven regel dat een interruptie altijd een vraag moet zijn. Waarom zou dat moeten? Zou het ook geen statement mogen zijn? Als iemand zijn statement maakt in reactie op een ander, is zijn woordvoering in een later stadium wellicht niet meer nodig.

Gevraagd wordt om te onderzoeken of ten behoeve van het beter kunnen plannen de politieke woensdagen verdeeld kunnen worden tussen hard en zacht / ruimtelijk en sociaal.

Er zou meer ruimte moeten komen voor reactie op reactie in een discussie. Daarbij wordt er wel op gewezen dat dit ook schaduwkanten heeft, de discussie kan oeverloos worden dan wel verzanden.

Slotwoord voorzitter commissie werkwijze raad

Heeft het ervaren als een constructief gesprek, gericht op hoe het beter kan. De commissie gaat er mee aan de slag. Het kan best zijn dat als de commissie wat verder is het panel nogmaals wordt ingeschakeld. In ieder geval staat de commissie te allen tijde open voor verdere input. Het is de bedoeling dat er in december een nieuw Reglement van Orde wordt voorgelegd. Tot slot stelt hij dankbaar vast dat het gesprek niet alleen over structuren ging maar ook veel over cultuur. Het is zaak om daar met elkaar aan te blijven werken.